

Dr. Czékus Géza

***UNUTRAŠNOST I UKRASI KAPELA
U CRKVENOM DIJELU BAJSKOG GROBLJA
U SUBOTICI***

Subotica, 2025

*„Bog te je poslao ovamo
da pokopaš moje bijedno tijelo,
da zemlju vratiš zemlji.“*
(Sveti Pavao Pustinjak)

Tijekom naših posjeta grobljima prolazimo i pored nama poznatih kapela, čijem se izgledu svaki put divimo, a ponekad nas obuzme i tuga dok gledamo one koje još nisu obnovljene. No što nas dočeka kada otvorimo njihova vrata? Kakav je njihov unutarnji izgled? Te tajne želimo otkriti i učiniti ih dostupnima našim čitateljima.

U svim grobljima u Subotici postoje kapele, osim u židovskom i Šandorskom novom groblju. Većinu od njih temeljito je obradio i u pisanom obliku objavio dr. Csúszó Dezső. Dostupnost njegove publikacije navedena je u literaturi.

Kapele su građene krajem 19. i početkom 20. stoljeća od strane (imućnijih) građana. One predstavljaju obiteljska grobna mjesta.

Malo tko zna da su postojale i kapele izvan groblja. Jedna se nalazila na Bajskom putu, u vinogradu vlasnika kapele, u blizini „pasošarnice“, a druga nasuprot Dudove šume u Kozaračkoj ulici (nastavak ulice Zrinjskog i Frankopana). Na njihovu lokaciju podsjećaju zaštićena divovska stabla tise. Tih kapela više nema.

Kapele danas u javnosti nose ime obitelji kojoj pripadaju. Međutim, malo je poznato da one prigodom posvete nisu nosile ta imena, već su sve imale nazive s vjerskim značenjem.

Postoje tri kapele kojih je unutrašnjost ukrašena umjetničkim slikama, vitrajima ili kipovima. To su:

- Kapela Fehér: oslikavanje same kapele, kao i slike u njoj, djelo su pokojnog Lajosa Horvátha, crkvenog slikara iz Bečeja;
- (Péits) Kapela Peić: ima gotički oltarni stol dug oko 4 metra, koji potječe iz radionice za izradu oltara Ferdinanda Stuflessera, iz Tirola. Vjerojatno i manji kipovi potječu također odande). Na svoja su mjesta postavljeni 1903. godine Radionica za restauraciju kulturnih dobara Ivana Ambrošića iz Sombora obnovila je unutrašnjost kapele i oltar s kipovima u jesen 2019. godine;

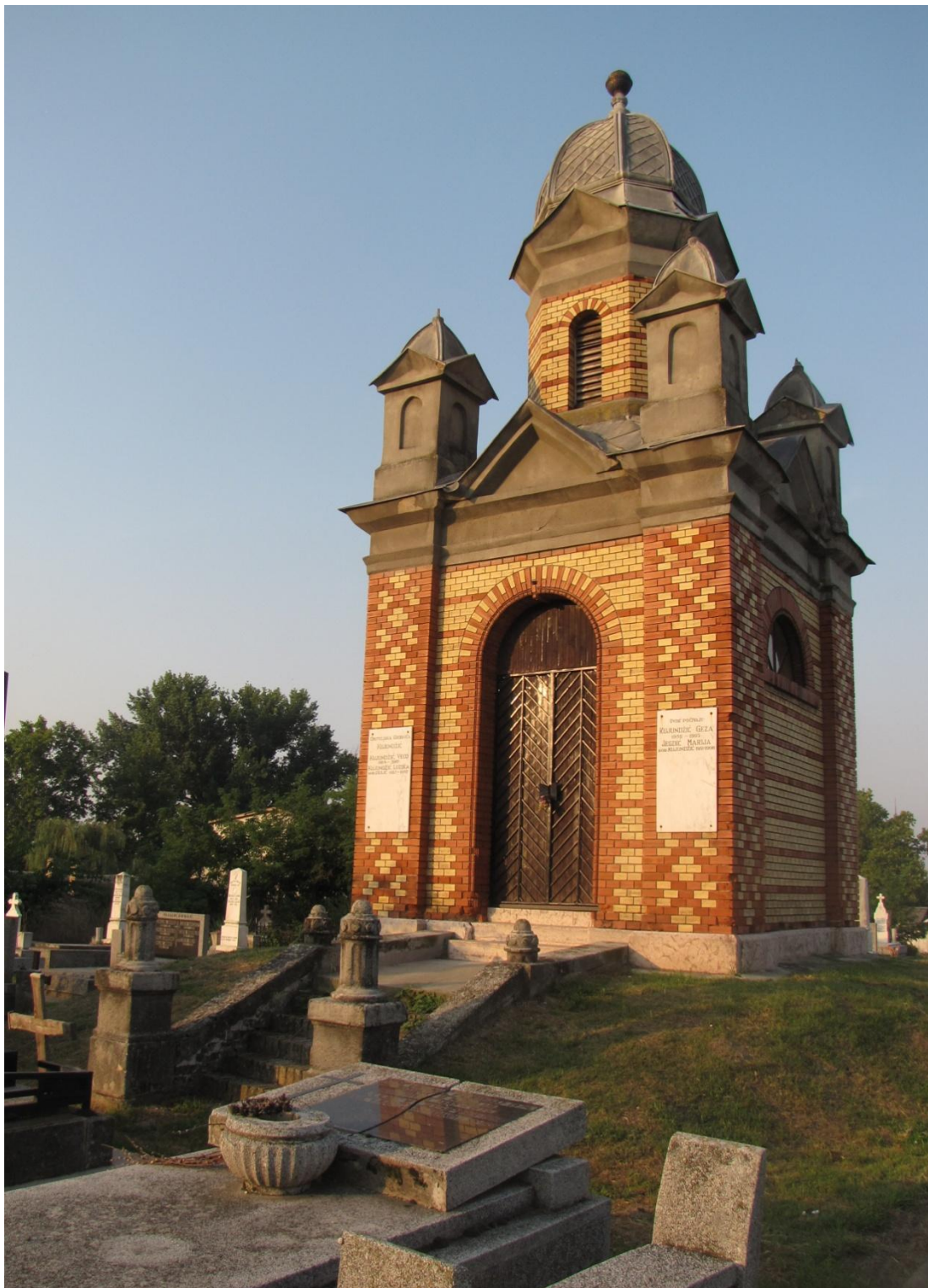
- Kapela Bunfordsvoj je današnji izgled dobila 2021. godine. Subotička firma TR Decor izvodila je soboslikarske i dekoracijske radove, dok je firma M&K Tiffany d.o.o. bila zadužena za izradu vitraja, dekorativnih i olovnih stakala ručno izrađenih Tiffany tehnikom. Kovanim željeznim kapijama ponosi se rad firme IronArt 024 PR.

Ostale kapele također su imale ukrasne i funkcionalne elemente (svaka kapela imala je oltar), ali njihovi autori ostaju nepoznati i autoru teksta.

Danas kapela Peić (Péits), Lichtneckert (Lihtnekert) i franjevačka služi kao mrtvačnica.

Spomen-ploče još nisu postavljene na zid kapele. One bi trebale sadržati naziv kapele, ime graditelja, projektanta, izvođača radova, godinu posvete i druge važne podatke (o stilu kapele, njezinim posebnostima, oltaru, kipovima, podacima o obnovi i dr.).

1. Kapela Blažene Djevice Marije – Kapela Balog,
danas *Kapela Kujundžić*

8. lipnja 2012.

OBNICA
C
VECO
ZIKA
1997

OVDE
KUJUN
195
JEGDI
ROB. KUJ

1. studenoga 2019.

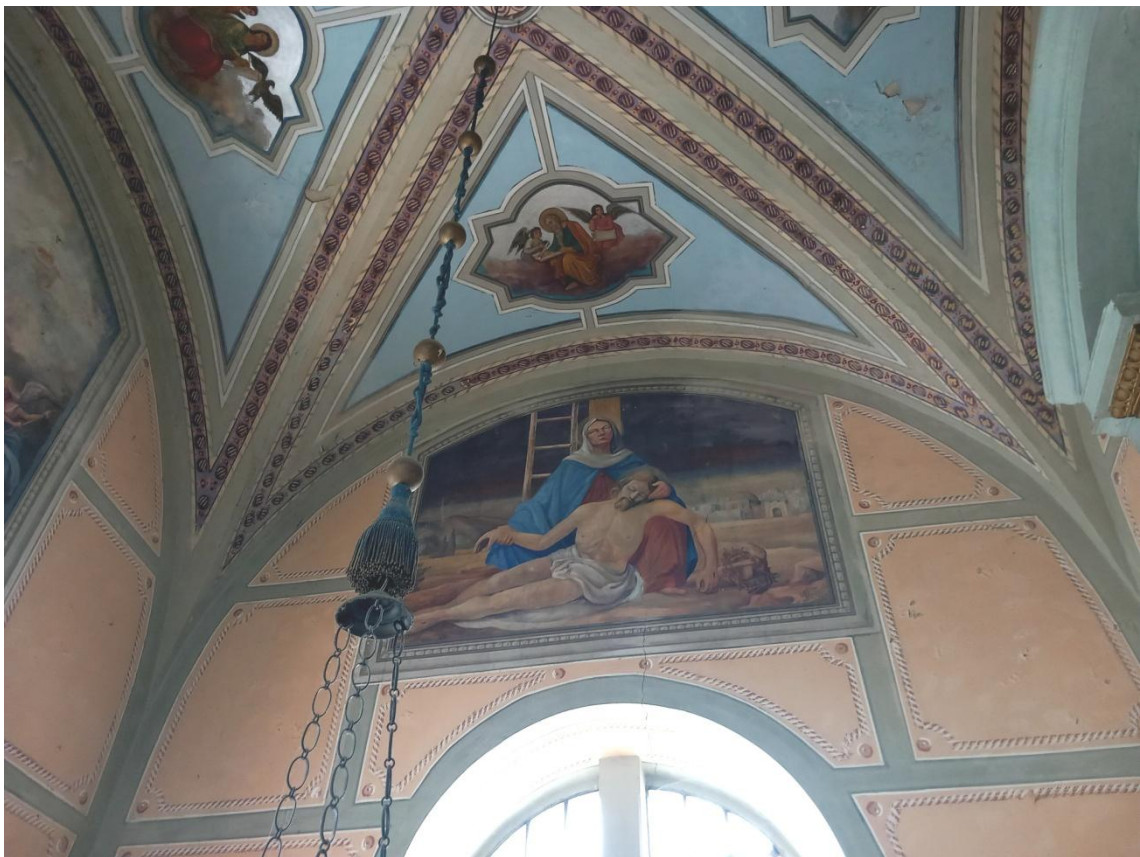
2. Kapela svete Marije Magdalene, kapela Martina Vukovića,
danas *Kapela Fehér*

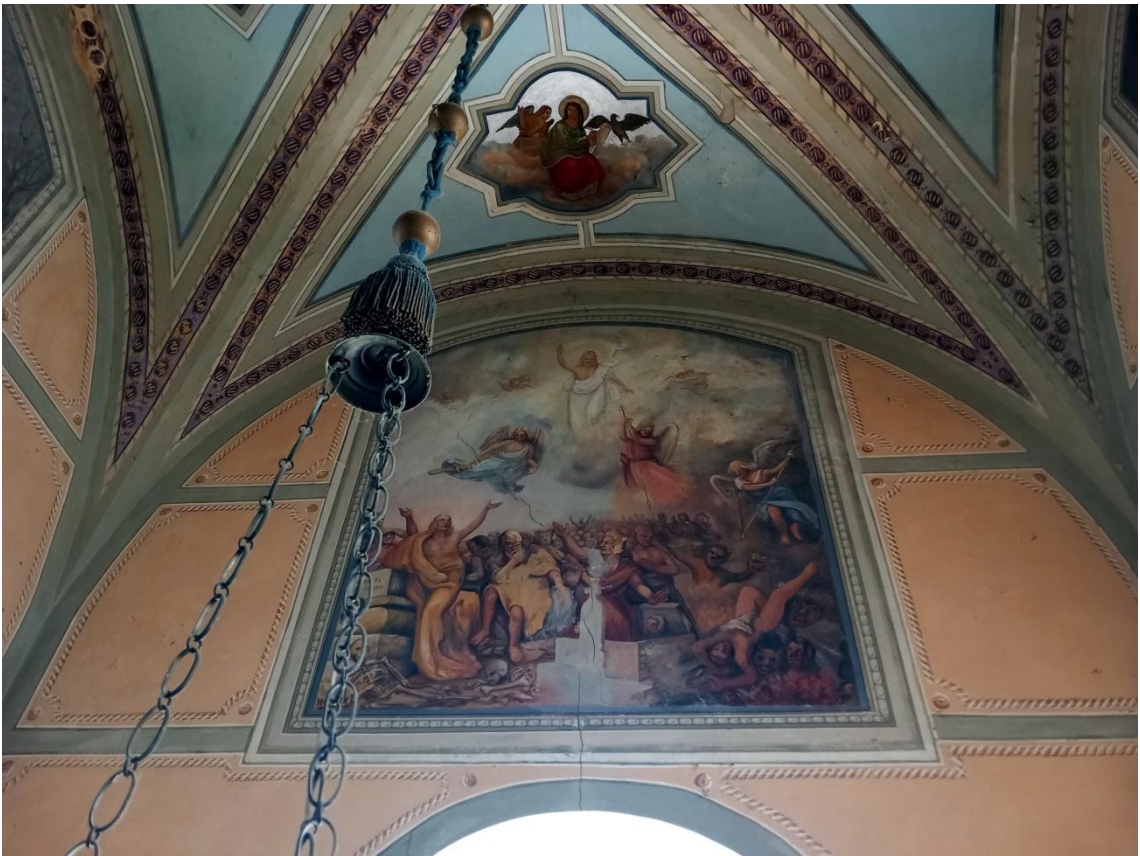

1. studenoga 2019.

16. svibnja 2024.

Kapela obitelji Fehér u Subotici Kratki povijesni podaci i anegdote

Građevinu je naručio **Márton Vukovich** (Martin Vuković), a izgrađena je 1901. godine prema nacrtu **Géze Kocke**. Oltar je možda posvetio János Majorossy (1831. - 1904.), pomoćni biskup iz Kalače, a u njemu su se nalazile relikvije svetih mučenika **Gervazija i Protazija** (iz vremena cara Decija, 249. - 251. godine poslije Krista). Na donjoj strani oltarne ploče još se nazire potvrda posvete, no relikvije su u međuvremenu izgubljene.

Zgrada je sagrađena u neorenesansnom stilu s elementima secesije. Ukrašava je visoka kupola, koja je iznutra „obložena” gusto raspoređenim, zakrivljenim rebrastim letvicama, što prema riječima tamošnjeg majstora danas gotovo nije moguće ponovno izvesti. Na križu su još uvijek vidljivi tragovi „zabave” partizana – oštećenja od metaka, jer su na njemu vježbali. Majstor nije preporučio da ga se zamijeni jer ga je smatrao iznimno stabilnim.

Građevina ima kvadratni tlocrt, a ulaz u grobnicu nalazi se sa stražnje strane. Kapela ima dvostruku kriptu kako bi se zbog eventualnih spuštanja lijesova osiguralo dovoljno prostora za više generacija. Kada se u uskom hodniku ispred staklenih vrata kripe udari o cigleni pod, jasno odzvanja šupljina ispod nogu – što će kasnije imati dodatno značenje.

Obiteljske priče:

Kapelu je nakon Drugog svjetskog rata kupio naš djed, stariji **Fehér Frigyes**. Vjerodostojna dokumentacija o kupnji vjerojatno se nalazi među dokumentima Župe sv. Terezije Avilske.

Posljednji vlasnik imao je samo jednu prerano preminulu kćer, čiji su posmrtni ostaci bili položeni u grobnicu. Njezin portret u ulju stajao je na mjestu oltarne slike. Prigodom preuzimanja kapele, želja bivšeg vlasnika bila je da kćerini posmrtni ostaci ostanu u kapeli – što je naš djed prihvatio. Tijekom spuštanja lijesa u donju kriptu, srebrni ukrasi skinuti su polugama s lijesa jedinog djeteta, a obitelj ih je preuzela. Portret koji je visio iznad oltara savijen je i položen na lijes, a donja grobnica je potom zazidana.

Stariji **Fehér Frigyes** obnovio je unutrašnjost kapele. Za to je angažirao slikara Lajoša Horvata (Horváth Lajos) iz Bečeja.

a) Oltarni prostor dobio je imitaciju mramora, a između dva stupa, ispod timpanona, postavljena je Marijina slika s malim Isusom, izrađena uljem na platnu. Kapela je već oko 80 godina u vlasništvu obitelji **Fehér**, a sliku nije nagrizao zub vremena.

b) Desno od ulaza, u polukrugu, nalazi se freska koja prikazuje dječaka koji se smrzava na grobu svojih roditelja. Mi, unuci, vjerovali smo da je to „muška verzija Djevojčice sa šibicama“. Djelo **Lajosa Horvátha**, visoke kvalitete.

c) S lijeve strane od ulaza, u polukrugu iznad prozora prikazano je Isusovo tijelo spuštено s križa na Marijina koljena (također **Horváth Lajos**). Budući da je freska izrađena od dobrog materijala boje nisu izbljedjele. Ispod prozora bile su oslikane ljubičaste zavjese, s lijepim naborima, ali kako su se oštetile, naš ih je otac prefarbao jednostavnom svijetlom oker bojom.

d) Za strop smatramo da je možda narudžba izvornog vlasnika, a krasi ga freske četvorice evanđelista s njihovim simbolima: anđeo, lav, vol i orao.

e) Posjetitelja iznenađuje prizor kada se, nakon razgledavanja navedenih fresaka, okrene i iznad vrata ugleda višefiguralnu fresku Posljednjeg suda. **Horváthov** potpis nalazi se u donjem lijevom kutu. U središtu je proslavljeni Isus, oko njega anđeli, a ispod se nalaze ljudi koji u vrtlogu uskrsnuća čekaju na sud. Možda nismo daleko od istine ako pretpostavimo da je slikar preuzeo neke figurativne motive iz Michelangelova Posljednjeg suda. U Subotici je to monumentalni ciklus fresaka. Grad zna za postojanje kapele, ali gotovo ništa o njezinoj unutrašnjoj dekoraciji. Možda je upravo to razlog zašto je sačuvana u relativno dobrom stanju.

Lajos Horváth autor je i svoda crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bečeju, gdje je svake nedjelje išao na misu. Ondje ga je zatekla i smrt, kad mu je tijekom

jedne jutarnje mise pozlilo. Prečasni **ddr. Zoltán Rokay** odmah je sišao s prezbiterijske i podijelio mu sakramente. Bio je prisutan i liječnik, ali dok su čekali hitnu pomoć, Horváth je ležeći na klupi promatrao vlastite freske na stropu te predao dušu svome Otkupitelju.

Unutrašnjost kapele može se smatrati relativno dobro očuvanom, iako bi dobro došla manja restauracija. Najvažnije je održavati krov i kupolu da vlaga i kiša ne prodru u unutrašnjost.

Čekajući uskrsnuće tijela u grobnici počivaju članovi četiriju generacija obitelji **Fehér**.

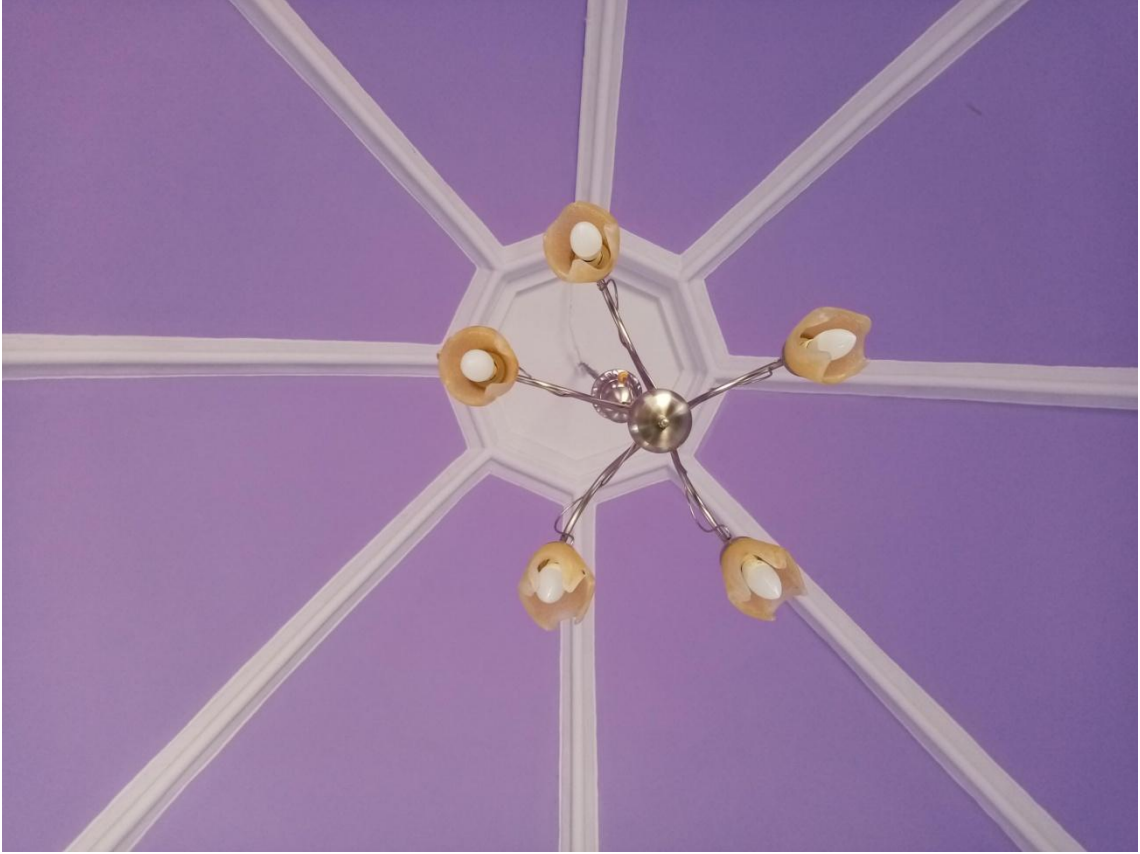
dr. Fehér Tivadar

16. svibnja 2024. godine

3. Kapela svete Rozalije, Kapela Lichtneckert (Lihtnekert)

RK. ŽUPA SVETA TEREZIJA AVILSKA
AVILAI SZENT TERÉZ RK. EGYHÁZKÖZSÉG
ODBOR GROBLJA SVETOG PETRA I PAVLA
SZENT PÉTER ÉS PÁL TEMETŐ BIZOTTSÁGA
24000 Subotica – Szabadka, , Harambašićeva 7.
Tel. 00-381-24-600-240
e-mail: zupniured@tippnet.rs

O B A V I J E S T

Kapelica Svetog Josipa („Peić“- kapela), Lichtneckert- i Franjevačka kapela su liturgijski prostori, kao i svaka katolička crkva. Shodno tome, od vjernika i posjetilaca očekuje se poštivanje istih pravila ponašanja kao i u crkvi.

Zabranjeno je: uvoditi životinje, izazovno se odjevati, dovikivati se odnosno praviti buku, pušiti, jesti i piti unutar kapelica i svi ostali oblici neprikladnog ponašanja koji narušavaju mir i tišinu prilikom crkvenih obreda.

Gornje važi i za čitavo crkveno groblje, jer je i ono posvećen prostor.
Za nadgledanje poštivanja pravila zaduženi su radnici Pogrebnog Poduzeća „FUNERO“.

T Á J É K O Z T A T Ó

A Szent József – kápolna („Péits“- kápolna), a Lichtneckert- és a Ferencesek kápolnája olyan liturgikus terek, mint bármely más katolikus templom. Ennek megfelelően ugyanazok a viselkedési szabályok, amelyeket a templomban betartunk, itt is kötelezik a hívőket és látogatókat.

Tilos tehát: állatokat bevezetni, kihívó öltözékben megjelenni, hangoskodni, a dohányzás, az étel és ital fogyasztása és mindaz, ami a hely szentségét és a gyász-szertartásokat zavarja.

Ugyanezek a szabályok az egyházi temető teljes területén is érvényesek, hisz maga a temető is egy megszentelt tér.
A fenti szabályok betartására ügyelni a „FUNERO“ Temetkezési Vállalat munkásai vannak feljogosítva.

U Subotici - Szabadkán, 21. ožujka 2018. - 2018. március 21.

U ime Odbora groblja :
Sótanyi Ferenc
.....
dakon: Sótanyi Ferenc diakónus
(a Temetőbizottság nevében)

11. lipnja 2020.

4. Kapela svetog Josipa, Kapela Peić (Péits)

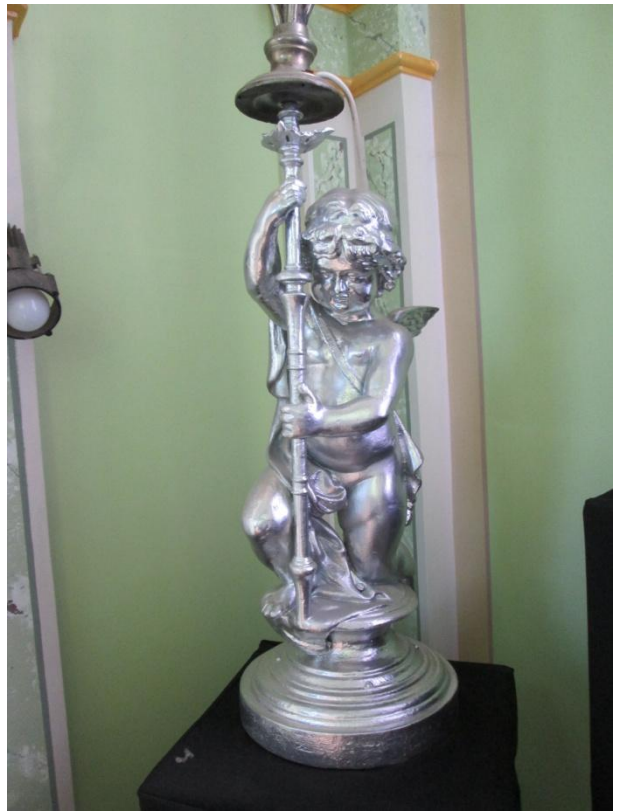

15. kolovoza 2025.

5. Kapela Uzvišenja svetog Križa – Kapela Kertész (Kertes) „svećenička kapela“

16. travnja 2025.

15. ožujka 2022.

15. ožujka 2022.

6. Kapela svetog Petra, danas
Kapela Dulić

• ĐURĐINSKI •
DULIĆ ŠIME
1910 – 1995
DULIĆ MIRKO
1944 –

19. travnja 2022.

18. kolovoza 2025.

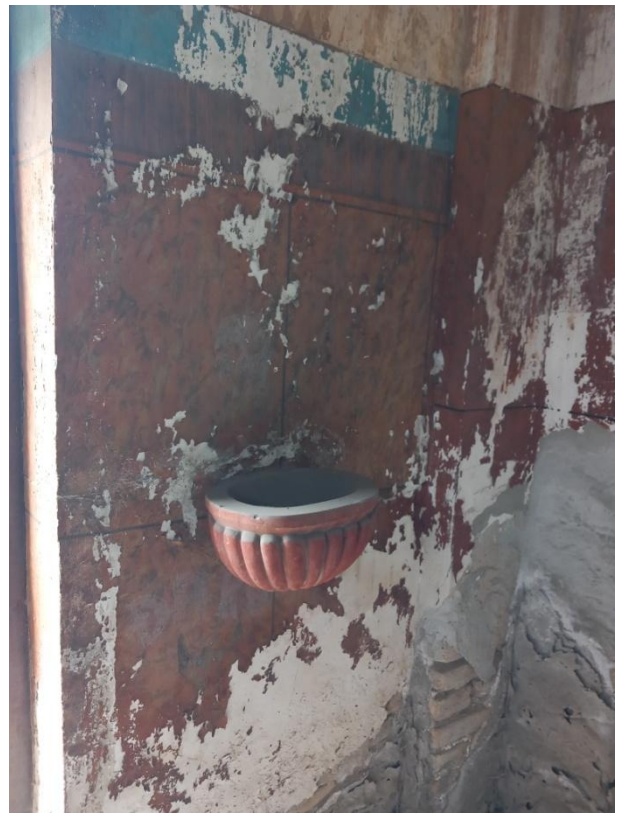
7. Kapela svetog Antuna, danas
Kapela Deák

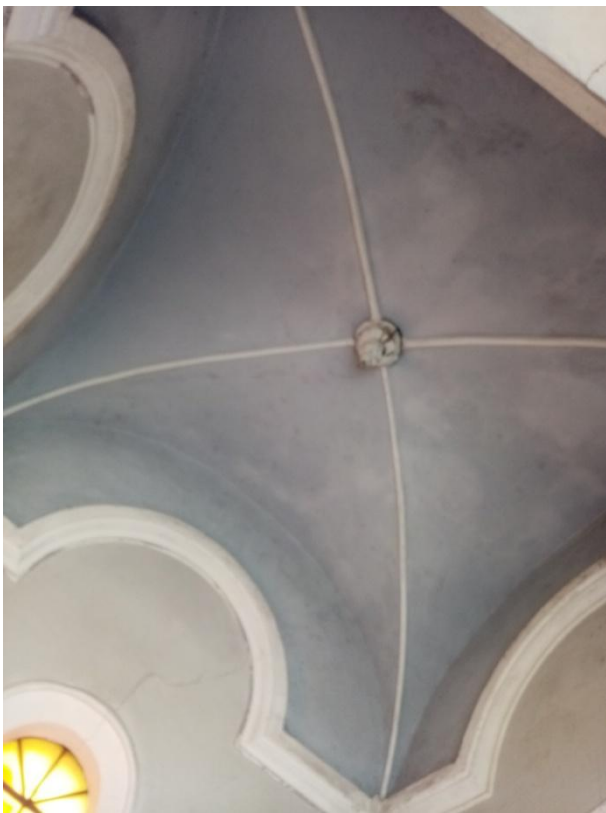

20. svibnja 2024.

8. Kapela Presvetog Srca Marijina, kapela almási Antunovits
(„kapela s ogledalima” – jer su prozori bili prekriveni ogledalima
umjesto stakala),
danas **Kapela Kopilović**

27. ožujka 2021.

9. Kapela Gospe (Boldogasszony), **Kapela Vojnić**,
danas **franjevačka kapela**

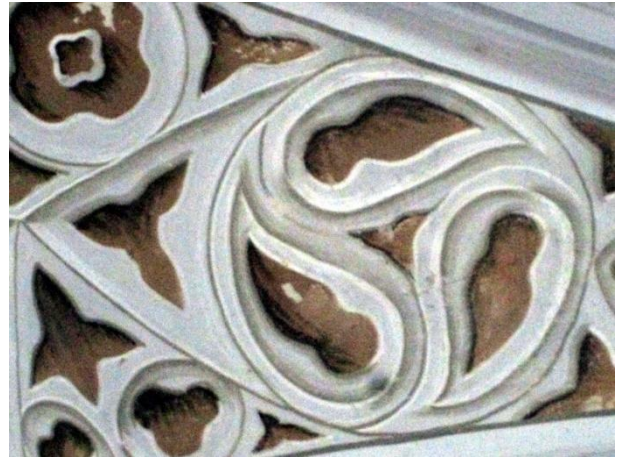

V

27. svibnja 2022.

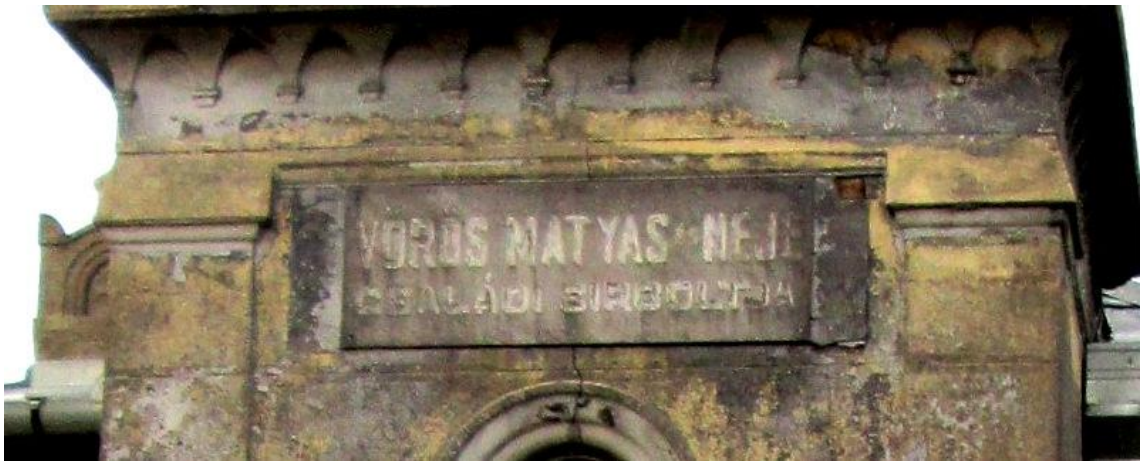
2. studenog 2020.

Osarijum (kosturnica) - mjesto gdje se skupljaju kosti pokojnika nakon što se tijelo raspadne. Kada se kriptne niše popune, najstariji posmrtni ostaci premještaju se u kosturnicu.

10. Kapela Uskrslog Isusa, Kapela Vörös (Vereš),
danas **Kapela Bunford**

Snimljena prije obnove: 25. listopada 2015.

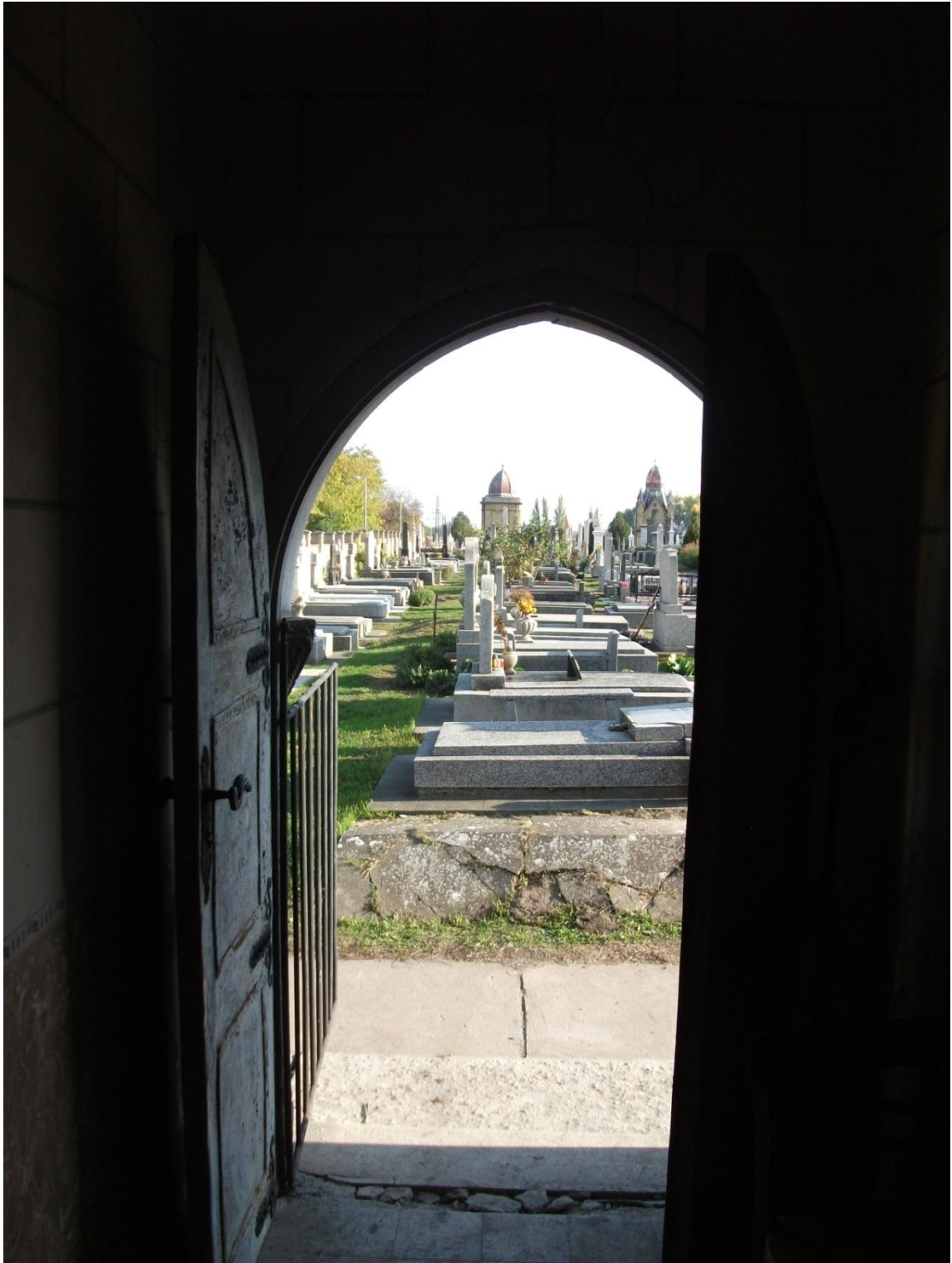

1. studenoga 2003.

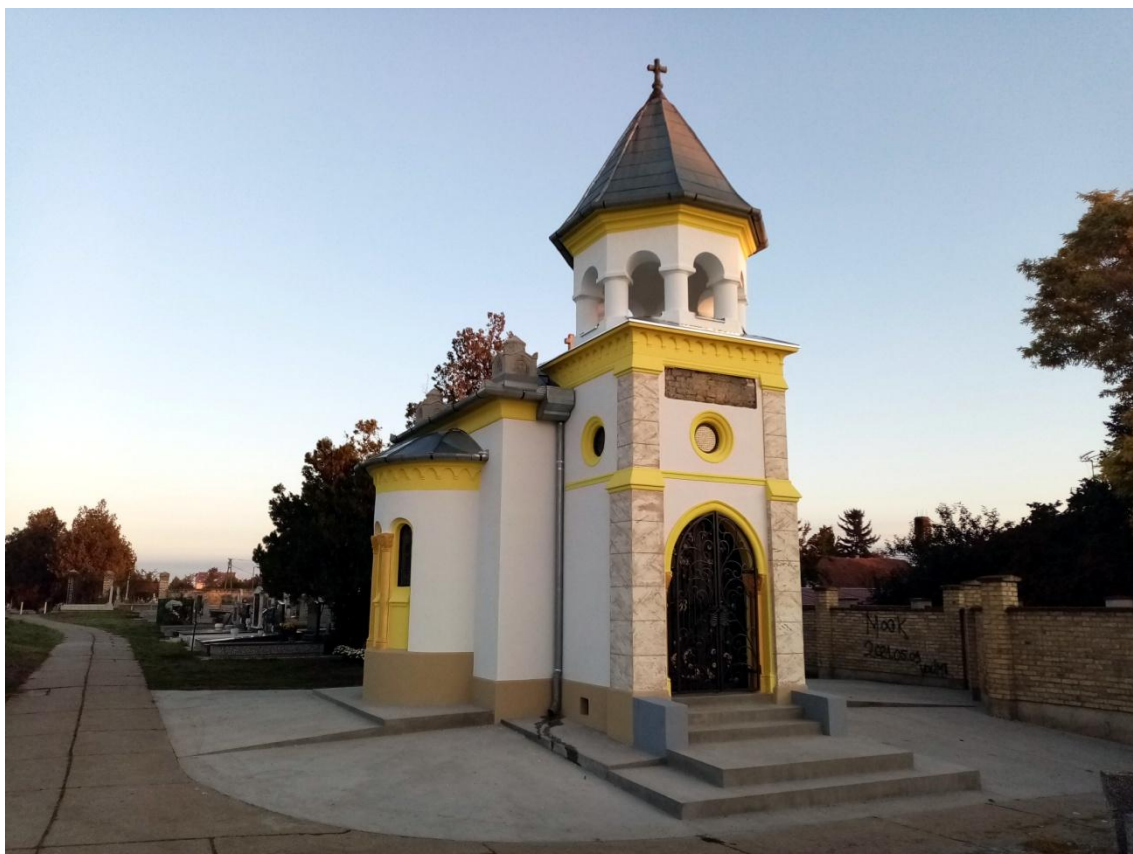

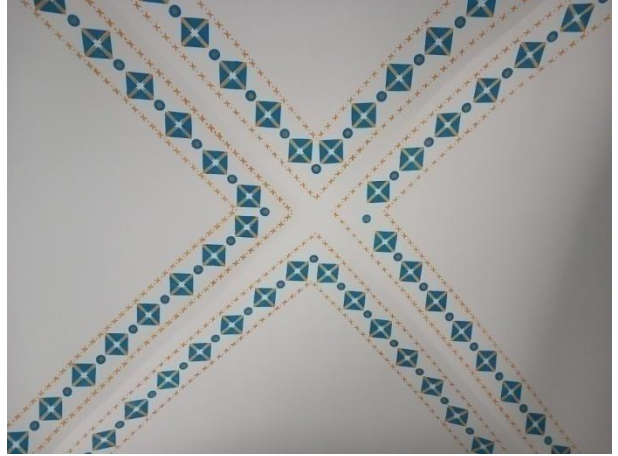

Obnovljena kapela: 27. svibnja 2025.

Zahvale

Zahvaljujemo vlč. Stjepanu Beretiću, župniku Župe sv. Terezije Avilske i upravitelju groblja, na suglasnosti za objavu ovog članka.

Zahvaljujemo gospodinu Ferencu Sótanyiju, trajnom đakonu, za pomoć u kontaktiranju vlasnikâ kapela i za pronalaženje podataka o obnovi Kapele Péits.

Zahvaljujemo vlasnicima kapela koji su dopustili objavu fotografija i podijelili informacije o svojim kapelama – ponekad su ih otvorili samo radi fotografiranja.

Neki su doputovali čak iz Njemačke kako bi bili na raspolaganju.

Zahvaljujemo i s. Ines Tutić iz Zagreba na lekturi i korekturi prijevoda.

Vlč. dr. Ivica Ivanković Radak nam je pružio pomoć u prijevodu i lekturi teksta, zahvaljujemo.

Naslov originala:

Dr. Czékus Géza: A szabadkai Bajai úti temető egyházi részében található kápolnák beltere és díszítése

Lektura i korektura prijevoda s. Ines Tutić (Zagreb)

Fotografije je snimio autor uz suglasnost vlasnika kapela

Dronski snimak: dr. Csákány Lóránt

Literatura

Czékus Géza (2008): Legyetek szószólóink az égben! A szabadkai Bajai úti temető sírfeliratai. Temető-monográfia. Szabadka.

Csúszó Dezső (2014): A Bajai-úti temető kápolnái (Szabadka). In: Ex Pannonia (1): 40-58.

<https://suistorija.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/01/broj-18-za-internet.pdf>

Iványi István (1892): Szabadka szabad királyi város története. II. rész.